

bibban

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENINGENS MEDLEMSTIDNING

”Sälj biblioteket”

Välkommen till årskonferensen
i Jakobstad / Pedersöre 19–20.8

Bokprat
Inspirera barn till läsning

2/2004 MAJ

Bibban 2/2004

- 3 Ordföranden har ordet
- 4 Notiser
- 5 Geronten på biblioteket går i pension efter 44 år
- 6 Förslag till: Verksamhetsplan och budget för 2005
- 9 Biblioteket för mig!
- 10 Läs- och skrivlust i Pedersöre
- 11 Bokprat som projekt på Kimitoön
- 12 Bokens gåvor
- 14 Lust, tro och ärlighet
- 16 »Oo niingo gotonas«
»Man blir klok av att läsa...«
- 18 Jakobstad – framtidsstaden med 352-årig historia
- 19 Programblad för årskonferensen
- 20 Information om årskonferensen
- 21 Anmälningssblankett för årskonferensen
- 22 Pedersöre – en modern kommun med gamla anor

bibban

är Finlands svenska biblioteksförningens medlemstidning som utkommer tre gånger i året, i mars, maj och oktober. (ISSN: 1459-5044)

REDAKTÖRER

Ulrika Wikström
Tel. (040) 545 9750
ulrika.wikstrom@sydvast.fi
Stenåkersvägen 10 B21
10300 Karis
Solveig Hortans
Tel. (050) 534 8348
solveig.hortans@multi.fi
Borgarmalmsvägen 4 B18
68620 Jakobstad

LAYOUT

Mattias Wikström
Tel. (044) 577 1280
me@mattiaswikstrom.net

PÄRMBILD & ILLUSTRATIONER

Annika Schultz
maria.schultz@helsinki.fi

TRYCKERI

Ekenäs Tryckeri Ab, Ekenäs

Allt material som önskas tryckas i Bibban skall skickas till någondera av redaktörerna.

ANSVARIG UTGIVARE

Ringa Sandelin (ordf.)
Adressuppgifter för föreningens styrelse och ordförande finns på sida 3.

MEDLEMSAVGIFT

Studenter, arbetslösa och pensionärer: 10 €
Ordinarie medlem: 20 €
Betalas in på konto: 800022-5436750
Referensnummer: 30 05002

Betalaren måste vara samma som medlemmen!

ADRESSÄNDRINGAR

Meddelas till Ulrika Nykvist som ansvarar för medlemsregistret.

LEVERANS AV MATERIAL

Material som skall publiceras i tidningen levereras enklast via epost men du kan också skicka disketter eller cd-r skivor.

Texter bör levereras i antingen MS Word (.doc) eller Rich Text Format (.rtf) format. Användandet av avancerade funktioner i

textbehandlingsprogrammen bör undvikas, lämna redigerandet åt redaktionen. Skriv gärna en ingress och märk ut information som skall placeras i lådor.

Bildmaterial bör levereras antingen som blank papperskopia eller elektroniskt som JPEG (.jpg) eller TIFF (.tif) fil med en upplösning på 300 DPI eller mer. (Elektroniska bilder blir generellt tre gånger mindre tryckta på papper än de är på skärmen, så se till att storleken är tillräcklig.)

Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera inskickade texter före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material om ej annat överenskommit.

FSBF PÅ NÄTET

www.biblioteken.fi

Ringa Sandelin **ordf.**

Chef för katalogiseringsavd., Åbo Akademis bibliotek
Domkyrkogatan 4-5, 20500 Åbo
Tel: (02) 215 3283, l6-s6: (019) 241 1511
Epost: ringa.sandelin@abo.fi

SÖDRA SEKTIONEN

Disa Svenskberg **kassör/s.ordf.** (stm)

Bibliotekarie, Åbo Akademis bibliotek
Betaniagatan 23 bostad 4, 20810 Åbo
Tel: (02) 215 4189 / Fax: (02) 215 4795
Epost: disa.svenskberg@abo.fi

Malin Wikström **sekr.** (stm)

T.f. Bibliotekschef, Sjundeå kommunbibliotek
Flemingsvägen 2, 02580 Sjundeå
Tel: (09) 2606 1294
Epost: malin.wikstrom@sjuntio.fi

Karolina Zilliacus (stm)

Biblioteksdirektör, Kimito kommunbibliotek
Epost: karolina.zilliacus@kimito.fi

Margareta Danielsson (su/D. Svenskberg)

Bibliotekarie, Mariehamns stadsbibliotek
Epost: margareta.danielsson@mariehamn.aland.fi

Ulrika Wikström (su/M. Wikström)

Bibliotekschef, Yrkeshögskolan Sydväst
Epost: ulrika.wikstrom@sydvast.fi

Harriet Björklund (su/K. Zilliacus)

Tjänsteman, Degerö bibliotek
Epost: harriet.bjorklund@hel.fi

ÖSTERBOTTNISKA SEKTIONEN

Ulrika Nykvist **medlemsreg./s.ordf.** (stm)

Bibliotekarie, Vasa stadsbibliotek
Tel: (06) 325 3537
Epost: ulrika.nykvist@vaasa.fi

Solveig Hortans **pressansv.** (stm)

Bibliotekarie, Nykarleby stadsbibliotek
Epost: solveig.hortans@multi.fi

Annika Lund (stm)

Specialbibliotekarie, Stadsbiblioteket i Jakobstad
Epost: annika.lund@jakobstad.fi

Nina Åbrandt (su/Hortans)

Biblioteksfunktionär, Kronoby kommunbibliotek
Epost: nina.abrandt@kronoby.fi

Barbro Gros (su/A. Lund)

Bibliotekarie, Korsholms bibliotek
Epost: barbro.gros@korsholm.fi

Heidi Troberg (su/Nykvist)

Bibliotekssekreterare, Tritonia
Epost: heidi.troberg@tritonias.fi

Ordföranden har ordet

»Fråga bibliotekarien« är ett känt begrepp för oss alla och den frivilliga svenska service som ges där är värd allt erkännande. Servicen vänder sig i främst hand till de allmänna bibliotekens kunder. Samarbete över biblioteksgränserna har spelat en mycket undanskymd roll. Riksdagsbiblioteket och Statistikbiblioteket är de enda specialbibliotek som finns med som medarbetare förutom de allmänna biblioteken runt omkring i landet.

En av orsakerna till att Projektet Finlands bibliotek initierades år 2001 var att skapa ett samarbete mellan de olika typerna av bibliotek i landet. Med projektet ville man också föra vidare den idé som redan existerat på många håll, nämligen att skapa en bättre plattform för informationsåtervinning och mera avancerade biblioteksportaler.

Projektet kom ut med en förundersökning 8.11.2002 och därmed hade också delprojektet Samportalen skapats.

Samportalen skall göra det möjligt för alla kunder att via en allmänt tillgänglig och avancerad sökpportal få svar på sina frågor. Portalen skall leda till mångsidiga informationskällor och informationstjänster.

Projektarbetet har gått vidare och 21.1.2004 tillsattes en arbetsgrupp som skall planera implementeringen av metasökprogrammet och definiera de olika aktörernas ansvarsområde.

Inom projektet Finlands bibliotek utgår man ifrån att servicen via portalen skall gälla alla bibliotek i Finland, dvs. universitets- och yrkeshögskolebibliotek, allmänna bibliotek och specialbibliotek. Mera information om projektet finns på adressen www.kirjastot.fi/suomenkirjasto där man också finner det svenska sammandraget.

Frågan om hur den utvidgade svenska servicen skall koordineras är någonting som i högsta grad engagerar vår förening med dess målsättning att bevaka de finlandssvenska intressena. Vi har en bra grund att utgå ifrån i Fråga bibliotekarien men nu har vi att göra med en större satsning som ställer krav på samarbete över biblioteksgränserna. Samportalen är i vardande och arbetet där på inget sätt fastslaget ännu. Här finns med andra ord möjligheter att vara skapande och kreativ.

Finlands bibliotek med Samportalen är ett projekt som behöver allt vårt stöd. Ett projekt av denna storlek, som vänder sig till en stor användargrupp dvs. till alla låntagare, är ingalunda enkelt att genomföra. Det finns alltid många viljor som skall jämkas samman. Vår svenska service behöver allas insats.

Ringa Sandelin

Kallelse till höstmöte

Finlands svenska biblioteks-förening rf. kallar till höstmöte på Stadshotellet i Jakobstad fredagen den 20.8 kl 11.00. På mötet behandlas bl.a förslaget till verksamhetsplan och budget för år 2005. Alla medlemmar är varmt välkomna!

Bella har kommit

Nu har äntligen Bella, specialtesaurus för fiktivt material (ISBN 951-692-538-3) utkommit i sin första upplaga. En provupplaga har tidigare använts vid några bibliotek. Btj/Kirjastopalvelu har gett ut detta utmärkte hjälpmedel för indexe-

ring av skönlitteratur på svenska. Ringa Sandelin har medverkat som svenskspråkig expert i gruppen som står bakom Bella. Tesaurusen är uppbyggd enligt samma principer som Allärs – Allmän tesaurus på svenska.

Nelliportalen

Helsingfors Universitetsbibliotek meddelar om att det projektet med en nationell portal framskrider. Invigningen av Nelliportalen blir den 15.9. Undervisningsminister Tuula Haatainen kommer att öppna

portalen i närvaro av inbjudna gäster.

Undervisningsministeriets avdelning för kultur har fattat beslut om att delta i projektet genom att anskaffa portalen för de allmänna biblioteken.

Kalender

25.9	Suomen kirjastoseura/Finlands biblioteks-förenings årsmöte i Kuusankoski
30.9-2.10	NVBF kallar till den 6. nordiska fjärrlånekonferensen i Trondheim. Temat är dokumentförmedling i förändring.
Oktober	I oktober hålls i Åbo en (finsk) biblioteksfunktionärs kurs.
1-3.10	Turun kirjamesut / Åbo bokmessa
13-14.10	Mötesplats inför framtiden. Nationell konferens i Borås
14-15.10	Bibliotekschefernas riksomfattande rådplägningsdagar i Jyväskylä.
28-31.10	Helsingin Kirjamesut / Helsingfors Bokmessa

Chatt på svenska

Många bibliotekarier kanske tycker att chatt bara är till för barn och unga. Men chatten håller på att bli en väsentlig del av bibliotekets referensverksamhet också i Norden. Med chatttjänst avses då en interaktiv online-referenstjänst baserad på chatteknik, som tillämpas för tvåvägskommunikation mellan anlitare och biblioteksanställda. Anlitaren kopplar upp sig på bibliotekets chattsida och kan skriva en fråga som får ett omedelbart svar. Vissa chattreferensprogram stöder dessutom handledning med gemensam bläddring i webbfönster, s.k. co-browsing.

Fråga biblioteket i Sverige har drivit sin chatttjänst sedan 2001. I dag är tjänsten etablerad och permanent med för tillfället 13 medverkande folkbibliotek och finansiering från Kulturrådet. Nästa projekt är att integrera verksamheten med forskningsbibliotekens motsvarande referenstjänst Jourhavande bibliotekarien.

I Finland finns det ingen övergripande bibliotekschatt utöver den som Helsingfors stadsbibliotek sköter på finska. Därför startar projektet Finlands bibliotek en nationell chatttjänst inom den planerade samportalen. Avsikten är att skapa en gemensam chattkanal för alla bibliotekssektorer. Biblioteksdirektörerna har brevlades fått information om projektet och en nationell chattdag ordnas 24.5. På mötet medverkar de 16 bibliotek som visat initialt intresse för chattprojektet.

Att skapa en chattkanal kräver en jour, en svensk chatt kräver en svensk eller tvåspråkig jour. Av de intresserade biblioteken finns två på större tvåspråkiga orter. Fler finlandssvenska bibliotek måste nog ställa upp för att garantera en fungerande svensk referenstjänst per chatt.

På Fråga bibliotekets inspirationsdagar »Vad är ett bra svar?« i Örebro 21-22 april presenterades också de nordiska chattreferenstjänsterna. Där kunde bland annat konstateras att frågorna ofta handlar om ärendehantering i lokala bibliotekskataloger

eller biblioteksanvändning samt information om den offentliga förvaltningen. Med sådana typer av frågor står det är klart att en svensk chatttjänst i Finland inte enbart kan förlita sig på Fråga biblioteket i Sverige. Att det finns ett påtagligt behov av referenstjänst via chatt visar å andra sidan de chattsessioner som Fråga biblioteket redan nu har med finländska anlitare kring allmängiltiga referensfrågor. Endast genom att skapa en finlandssvensk chattreferenstjänst kan vi bygga upp och utveckla samarbetet inom ett gemensamt språkområde.

Bibliotekens roll inom livslångt lärande och informationskompetens blir allt centralare. Därför är det viktigt att också de finlandssvenska biblioteken känner sitt ansvar och öppnar en gemensam kanal för effektiv och flexibel informationsförmedling. Målsättning med chattprojektet är integrera chatten i normal biblioteksverksamhet.

Den initiala anmälningsomgången för det nationella chattprojektet är formellt förbi och de intresserade biblioteken kommer att delta i ett pilotprojekt, som definieras närmare under chattmötet 24.5.

När pilotprojektet har slutförts finns det utrymme för fler bibliotek inom en expanderande ordinär chattverksamhet. Erkki Lounasvuori har huvudansvaret för chattprojektet. Den svenska informationen sköts av Robin Fortelius, tfn 09-31085282, mobil 050-5492261 och e-post robin.fortelius@biblioteken.fi.

Robin Fortelius
Biblioteken.fi

Länkar

- www.fragabiblioteket.se
- <http://lasipalatsi.fi/suomenkirjasto/chat>
- <http://pandora.lib.hel.fi/folkbibliotekenfi2/Orebro>

Ny bibba i Pyttis

Bibban noterar att östra Nyland begåvats med ett nytt bibliotek i och med att Pyttis kommun (Pyhtää) den 3.5 invigde sitt nya bibliotek. Biblioteket ligger vid stranden av Huutjärvi träsk och har följaktligen en fantastisk utsikt. Bibliotekets areal uppgår till 825 kvadratmeter och har kostat kommunen 1 575 000 €.

Pyttis kommun har drygt 5 200 invånare av vilka knappt

600 har svenska som modersmål.

Bibban noterar också att biblioteken i Karlebynejden övergår till nytt system, Libra III i månadsskiftet maj-juni. Samtidigt utvidgas gruppen Anders-bibliotek: förutom de gamla Himango, Kannus, Karleby, Kelviå, Lochteå och Toholampi kommer tre nya bibliotek med, nämligen Kaustby, Lestjärvi och Ullava.

Upprop

Orter i Finland beskrivna av finlandssvenska författare kommer att vara temat för Finlandssvenska författares monter under bokmässan i Åbo inkommande höst. Bror Rönnholm och Ringa Sandelin kommer att dekorera montern.

Kan du hjälpa oss att hitta alla de skönlitterära arbeten där orter beskrivs? Du kan sända tipsen antingen med e-post eller vanlig post till Ringa Sandelin (ringa.sandelin@abo.fi).

Geronten på biblioteket går i pension efter 44 år

BENITA AHLNÄS

Ska det vara så nödvändigt med en svensk bibliotekariutbildning? Det var brandfacklan jag, 20-åringen, kastade fram på Södra Finlands biblioteksförnings årsmöte i Ekenäs. Året var 1961 och jag hade praktiserat hösten innan på den legendariska avdelningen för svensk- och utländsk litteratur vid Richardsgatan, som på den tiden inrymde Helsingfors stads huvudbibliotek. Som timanställd t.f. amanuens fick jag löfte om att stanna kvar på biblioteket isynnerhet efter att ha anmält intresse för att tjänstgöra på sjukhusbibliotek.

På ekenäsmötet dryftades frågan ivrigt om behovet av en svenskspråkig utbildning vilket realiserades år 1962 med den svenska bibliotekskursen i Svenska medborgarhögskolan med biblioteksinspektör Barbro Boldt som koordinator. Ett år senare utdimitterades bibliotekarierna från den historiska utbildningen. Bland dem fanns jag som ett bevis på att man aldrig ska säga aldrig.

Som nyutexaminerad bibliotekarie fortsatte jag de timanställda vikariatet vid Helsingfors stadsbibliotek jämsides med studier vid Helsingfors universitet. Eftersom man var ung och fri gavs det möjlighet att tjänstgöra i de nordiska länderna. Mitt specialgebit, redan då, var sjukhusbiblioteken som tack vare det generösa statsbidraget på 90 procent seglade i

förlig vind. Jag aktiverade mig i Södra Finlands biblioteksförning, hade säte i styrelsen under några år och deltog i de årliga mötena både som delegat och ibland som föreläsare och nästan alltid som frilansjournalist.

Mycket vatten har flutit i Borgå å sedan min 40-åriga tidsresa i Borgå stadsbibliotek fick sin början i mars 1964. Äldre kolleger minns hur biblioteksinspektören Barbro Boldt med stöd av sin auktoritet placerade de nyutexaminerade bibliotekarierna där hon tyckte de behövdes. En amanuensjänst vid Borgå stadsbibliotek lockade mig och tursamt nog fick jag som enda behöriga och med Boldts välsignelse tjänsten. Biblioteks nämnden bjöd den nyutträdde på kaffe och nämndens ordförande, Helmer J. Wählroos, som också var chefredaktör på Borgåbladet, erbjöd mig arbete som frilansre-

© 2004 MARGARETA WILKMAN

Benita Ahlnäs beskriver sin biblioteksbanan i artikeln här intill. Bibban konstaterar att Benita varit en trogen deltagare i föreningens årskonferenser genom åren och önskar lycka till med livet som pensionär!

daktör. Mitt första uppdrag våren 1964 var en bokrecension. Så har det fortsatt; huvudtjänsten på biblioteket och frilansande som redaktör och guideuppdrag som började då jag utexaminerades från den första guidekursen vid Borgå Guideklubb r.f. – Porvoon Opaskerho r.y (numera Porvoon matkailuoppaat r.y. – Borgå turistguider r.f.) våren 1964.

Idag finns det mesta på nätet. Bara att gå in på www.biblioteken.fi och klicka sig fram till bibliotek. Där finns målsättningar, öppettider, personal, historik och självfallet katalogerna i elektronisk form, ja till och med personliga bibliotekstjänster kan utföras på nätet

i form av egna bokhyllor och intresseprofiler. För vad behövs då biblioteket? Hur kommer biblioteket att se ut i framtiden? Kommer det överhuvudtaget att finnas bibliotek i den form som vi har idag? Kommer Ulla-Lena Lundbergs profetior om geronten som blivit inlåst i framtidens fjärrstyrda bibliotek att besannas? Den som lever får se, som borgåmormor brukade uttrycka sig.

Halstrad strömning i vedeldat bibliotek

Min första arbetsdag på biblioteket var den första mars 1964. Jag hade fått överta min

Fortsätter på sida 7

Förslag till: Verksamhetsplan för 2005

Behandlas på höstmötet 20.8 i Jakobstad

Finlands svenska biblioteks förening är en ideell förening som skall tillvarata medlemmarnas intressen och samtidigt vara ett allmänt idéforum för biblioteksfrågor. Föreningen har som finlandssvensk centralorganisation ett särskilt ansvar för finlandssvenska biblioteksintressen. Föreningen skall stöda den finlandssvenska identiteten och kulturen i bibliotek både i svenska och i tvåspråkiga miljöer.

Föreningen bör aktivt bevaka att svenska intressen beaktas angående informations- teknologins tillämpningar i finländska bibliotek. Likaså bör föreningen aktivt bevaka att finlandssvenska intressen inte förbises när det gäller bibliotekens kulturella ansvar.

Föreningen skall också ta initiativ till projekt inom olika områden och stöda medlemmar som vill förverkliga idéer som faller inom föreningens verksamhetsområde. Föreningen kan sköta administrationen runt olika projekt.

För att kunna främja biblioteksverksamheten idkar föreningen nära samarbete med andra som arbetar för samma mål. Samarbetet med finska biblioteks föreningar som Suomen kirjastoseura och Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund (FVNS) är mycket viktigt.

Föreningen stöder olika utbildningar inom bibliotekssektorn och följer aktivt med utvecklingen. Föreningen kan vid behov ta initiativ till fortbildning, utredningar och forskning som anses behövliga för biblioteksväsendets utveckling på svenska i Finland.

Föreningen håller fast vid mönstret för sin verksamhet med tyngpunkter i höstmötet och vårmötet. De två sektionerna, Sektionen för södra Finland och Sektionen för Österbotten, utgör en viktig arbetsfördelning av föreningens verksamhet, men trots detta finns ett behov av en deltidsanställd verksamhetsledare, som också kunde fungera som konferenssekreterare för årskonferensen.

Årskonferens och höstmötet

Årskonferensen hålls i Hangö och temat kommer att vara Berättandet. Presentation av biblioteket och undervisning i hur man hittar där har alltid varit viktiga funktioner. Idag ställer både materialets mångsidighet och kundernas krav speciella förväntningar på bibliotekspersonalen. Oberoende om det gäller verksamhet på vetenskapliga eller allmänna bibliotek så är förväntning-

arna höga och kraven likaså.

Sektionen för södra Finland kommer att ha hand om arrangemanget för årskonferensen.

Värmötet

Sektionen för Österbotten har ansvar för vårmötet och sektionsstyrelsen tar ställning till var det hålls och program i samband med vårmötet.

Andra viktiga tyngdpunkter

Andra stadiets utbildning på svenska är vind för våg och fastän det inte är FSBFs uppgift att ordna utbildning så måste vi vara aktivt med i processen. Föreningen håller kontakt till de ansvariga på Undervisningsministeriet.

Det bör finnas möjlighet att avlägga grundexamen på svenska för hela skalan av intresserade allt från elever från grundskolan till vuxna som vill byta yrke.

Svensk service via Finlands biblioteks samportal kommer att bli aktuell under de närmaste åren. Det finns planer på att skapa en Chatt-tjänst för alla typer av frågor till biblioteken. På finskt håll har man redan kommit igång med verksamheten, vid Helsingfors stadsbibliotek. På svenskt håll borde vi få ett samarbete mellan allmänna bibliotek, yrkeshögskolebibliotek och vetenskapliga bibliotek så att tillräckligt många deltar och att det resulterar i att kunder får det maximalt riktiga svaret. I våra grannländer Sverige och Danmark har man redan länge arbetat med liknande service.

Vår förening kan vara en samlande kraft när det gäller koordinering eftersom vi har medlemmar från alla dessa bibliotek.

Förändringar

Bittis-projektet är inte längre på FSBFs ansvar utan det har förts över till Fortbildningscentralen i Vasa. Christina Flemming är ordförande för styrelsen och representerar Fortbildningscentralen. FSBF har en representant med i styrelsen. Bittis-projektet arbetar vidare med två konsulter, som under ett års tid kommer att besöka skolor både i Österbotten och Nyland och arbeta med skolans eget bibliotek. Monica Borg-Sunabacka och Susann Ahlroth har åtagit sig konsultarbetet som sker under 2004–2005.

Bokmässor

FSBF kommer troligtvis inte att delta i bokmässan i Helsingfors, men föreningen

försöker skaffa ett antal subventionerade biljetter som delas ut åt medlemmar som önskar besöka bokmässan i Åbo och i Helsingfors.

Internationellt arbete

Disa Svenskberg är FSBFs representant i EBLIDA och föreningen understöder hennes deltagande.

IFLA håller sitt möte i Oslo och prekonferenser i Träskända (Järvenpää) och vår förening kommer att delta både i Träskända och i Oslo.

Bibban – informationsorganet

En källa till glädje är vår medlemstidning Bibban, som vi hoppas håller stilen. Bibban finns också tillgänglig på webben under adressen www.biblioteken.fi.

Medlemmar

Antalet medlemmar har ökat under de senaste åren. På våren 2004 var medlemmarna 397 och av dem är 77 institutioner. Att göra föreningen synlig är vårt fortsatta mål och värvning av nya medlemmar gäller alla.

Svenskbygden utgiven av Svenska folkskolans vänner är en medlemsförmån som alla medlemmar har rätt till, men medlemmen bör själv anmäla om det till SFV. En annan förmån är en 20 procents rabatt på alla privata bokinköp från Tibo Trading.

Föreningen är en plattform för samarbetet mellan olika typer av bibliotek, vetenskapliga och allmänna bibliotek samt yrkeshögskolebiblioteken och specialbibliotek.

Studieresa

Under hösten, troligtvis månadsskiftet september/oktober planeras en studieresa med buss genom Sverige till Danmark. Max. 40 deltagare ryms med. Antagligen blir det indelning i grupper med olika program. Föreningen anholder om medel från nordiska fonder och varje deltagare vänder sig personligen till Svenska kulturfonden för resebidrag.

Ett av målen med resan är att bekanta sig med hur användarutbildningen sker inom de olika biblioteken och hur biblioteken presenterar sitt material och sin användning.

Intressegrupper

Förutom IT-, studiecirkel- och resegruppen finns det vid behov möjlighet att aktivera nya grupper.

Förslag till budget för 2005

Utgifter

➤ Kurssekreterare	1 600 €
➤ Verksamhet	21 600 €
Årskonferens	12 000 €
Sektionsverksam	1 500 €
Utskottsverksam	500 €
Bokmässor	500 €
Studieresa	7 000 €
➤ Möteskostnader	800 €
➤ Resekostnader	8 000 €
Inrikes	3 000 €
Utrikes	5 000 €
➤ Bibban-tidningen	5 500 €
Tryck & post	3 000 €
Redigering & layout	2 500 €
➤ Kansliutgifter	900 €
Bankutgifter	200 €
Telefon	100 €
Post	600 €
➤ Medlemsavg. till org.	600 €
Totalt	39 000 €

Inkomster

➤ Medlemsavgifter	5 000 €
➤ Inkomster för kursverksamhet	12 000 €
➤ Understöd	12 000 €
Svenska kulturfonden	3 000 €
SFV	2 000 €
Konstsamfundet	3 000 €
Kulturfonden för Fi-Sv	1 000 €
Övriga fonder	3 000 €
➤ Undervisningsministeriet	10 000 €
För verksamhet	7 000 €
Internationell verksamhet	3 000 €
Totalt	39 000 €

Kommentarer

Budgeten skiljer sig inte anmärkningsvärt från tidigare års förutom anslaget för studieresa. Föreningen strävar till att bekosta en stor del av utgifterna eftersom vi vet att alla kommuner inte har medel för att ge understöd för dylik verksamhet.

Medlemskap

Föreningen är fortsättningsvis medlem i Svenska studiec centralen, Finlands biblioteksmuseiförening, LL-center, Eblida och International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)

Ringa Sandelin

ordförande

Fortsättning från sida 5

företrädare Ellen-Birgitta Levons charmiga men opraktiska lägenhet i Blomanders gård vid Berggatan. Föga anade jag då att jag skulle bli trogen Borgå stadsbibliotek fram till pensioneringen fyrtio år senare. Männe någon av de nuvarande kollegerna kommer att göra om detta? Biblioteket var då inrymt vid den gamla skolbyggnaden vid Mannerheimsgatan 15 (på den tiden talade man fortfarande om Nikolaigatan) som numera inhyser Porvoon kansalaisopisto. Det var en pittoresk miljö med höga rum, brunbetsade hyllor och kakelugnar som bibliotekets vaktmästare Alvar Ståhlstedt hade på sin lott att sköta. Veden levererades oklabbad och ofta var den sur. Men det var himmelskt gott att halstra strömming i kakelugnarna. Personalen kunde man räkna ungefär på ena handens fingrar. En skrivmaskin fanns i biblioteket och den var inköpt begagnad. Allt skulle sparas för den händelse av sämre tider. De var sex dagars arbetsvecka. Man titulerade varandra med herr, fru respektive fröken och tillnamnet. Stadsbibliotekarien Maj-Lis Holmström lämnade biblioteket för en tjänst i huvudstaden när jag kom till biblioteket varpå magister Helmer J. Wahlroos gav mig i uppdrag att värva en ny stadsbibliotekarie. Under tiden vikarierade först Leena Linnovaara och så blev det min tur tills jag hade »hittat« Rita Wickholm som var stadsbibliotekarie fram till sin pensionering 1988 då hon efterträddes av Hannu Sulin som i sin tur efterträddes av Terttu Lehtola.

90 procent statsbidrag för sjukhusbiblioteket

Leena Linnovaara hann med mycket under sitt år som vikarierande stadsbibliotekarie. Med Leena som effektiv pådrivare grundades sjukhusbiblioteket år 1964 och jag med erfarenhet från motsvarande verksamhet på sjukhusbiblioteket i Helsingfors blev sjukhusbibliotekarie på Johannesberg och sanatoriet som hade upplåtits åt inremedicinska patienter efter den förödande eldsvådan i sjukstugan år 1962 och sjukhemmet. Tiderna var gynnsamma eftersom staten bidrog med 90 procent av utgifterna. År 1968 invigdes Borgå kretssjukhus varvid min kombinerade amanuens- och anstaltsbibliotekarietjänst ombildades till en heltids anstaltsbibliotekarietjänst. Det var en lycklig dag som firades med champagne eller kanske det bara var skumvin. Min håg hade alltid stått till sjukhusbibliotek och på sjukhusbiblioteket stannade jag fram till kraschen år 1992 då de beslutsfattande tog till köttynan beträffande anstaltsbiblioteket och jag överfördes till en vakant bibliotekarietjänst på huvudbiblioteket med en dags tjänstgöring på det som fanns kvar av det sociala biblioteket. Detsamma gällde för min kollega, Gunvor Eriksson, som överfördes till en funktionärstjänst på huvudbiblioteket med några veckotimmar på Johannesberg. Det kändes inte bra. Men det som var bra var att boken Biblioteket vid sängkanten kom till på en uppmaning av biblioteksdirektören Hannu Sulin. Han tyckte att jag kunde skriva något om sjukhusbiblioteket innan jag blev alltför dement.

Splitternytt stads- och landskapsbibliotek

Så har åren gått i Borgå stads tjänst. Biblioteket har genomgått stora förändringar och till de största hörde kommunfusionen med allt vad den förde med sig år 1997 och invigningen av det splitternya Borgå stadsbibliotek – Östra Nylands landskapsbibliotek på Runebergsdagen 2000. Efter datoriseringen i slutet av 1980-talet har man fått sätta sig in i nya och åter nya system. Finns det någonting som har förblivit sig likt under under mina 44 år? Svaret blir att det fortfarande finns böcker och personal på biblioteken och att lönerna är lika dåliga nu som då.

LehtiMarket känner informationskällorna.

Vi erbjuder tjänster och redskap för kontroll av publikationsprenumerationer och för en smidig informationshantering. Vår service har utvecklats för att fylla behoven i hanteringen av universitetsbibliotekens, företagens, de offentliga organisationernas samt städernas och kommunernas publikationsprenumerationer. LehtiMarket erbjuder lösningar som omfattar både traditionella och elektroniska publikationer.

En gång för ikke allt för länge sedan, då jag var en liten gutt och gick i småskolan (nu er jag en stor...!), läste jag ut skolbiblioteket!

Då vi hade lärt å lese stod biblioteket öppet för oss, och vi fick lov att låna tre böcker varje vecka. Det blev snabbt för lite för mig och jag MÅSTE få låna mer! De andre guttene spelade fotboll, jag läste böcker, men ikke mer än sju böcker varje vecka! Biblioteksdagen läste jag första boken på väg hem från skolan. Jag läste medan jag gick, jag kunde i stort sett vägen, likväl gick jag en gång in i en telefonstolpe! Efter det gick jag forsiktigere!

Skolböckerna läste jag på samma vis, de som kunde läsas, läste jag i stort sett första veckan efter skolstarten, matematik, gymnastik och slöjd var det värre med.

En gång i 5 eller 6 klass var det mesta av interesse läst, alla biografier, upptäcktsresor, uppfinningar, sjöörvaskatter, indianer och cowboys, bröderna Hardy och Nancy Drew. (Jeg har alltid varit kvinnosaksman i alla fall i teorin säger min hustru!) Samt en mängd uppfostrande gamla böcker – bokförlaget Gyldendals Gode Guttebøker (GGG) og (GGP) Gyldendals Gode Pikebøker – vars innehåll var menat att fostra barn till dugelige mennesker god moral, gott leverne, gudsfruktan med förnöjsamhet! Om den unge gutten som växer upp till man och mot många odds och motgångar håller tag i sina ideal och med utbildning och hårt arbete kommer framåt i livet. Inte till stor rikedom men till det han behöver... »Brød og sirkus«.

Allt detta tillsammans med en lärare som stod på händerna och deklamerade; »løft ditt hode du raske gutt! Om et håp eller to blir brutt, blinker ett nytt i ditt øye, straks det får glans av det høye!« (Bjørnstjerne Bjørnson)

ALLT skapade i mig en längtan efter mål, idéer och ideal som sträckte sig utöver det vardagen gav mig en möjlighet att nå!

Jag blev en drömmare, en idealist ända från 10–12 års ålder!

Småskolans bibliotek var utläst, jag fann

stadens huvudbibliotek! Hundratals meter med böcker, och stans gamla tidningar på mikrofilm. Stan räckte nu säkert längre än ned till hörnet! Jag reste i tid och rum, men sällan längre i kilometer än det jag gick på mina fötter i min egen stad!

Jag har växt upp med Henrik Ibsen. Ibsens Venstöp, Ibsens Gate, Ibsenhuset, Vildanden, Ibsen teater, Ibsen Museet, Ibsen Byster och Ibsen statyer. Jag var faktiskt trött på tvångs-Ibsen. Men så slank Peer Gynt in i mitt liv och jag är ännu inte färdig med honom! Efter att ha läst Peer Gynt, kom det ålderdomliga blommor in i språket og det glæds jag åt.

Peer var avsedd att vara en silverknapp i världsvästen, men øglaan røk – han skulle smältas för att uppgå i massan. Men i »siste« scenen bøjer han sitt huvud i Solveigs sköte och får en ny möjlighet!

Jag läste »lesespelet« og gikk over fjällen han ljög han hade gått. Vyerna var och är otroliga, och jag saknar dom här jag nu sitter. (Jag riktar nog ibland ett tack till dem som bygger Påminne Slalombacke – där på toppen kan jag sitta med en kanna kaffe och en bok och få insikt och utsikt og andas friere)

Så kom musiken in i mitt liv, jag spelade fiol, og blev så duktig att jag fikk stans beste lærare som dødade min spelglæde! På gymnasiet vandrade jag i fel studier, mat.nat, men vi hade kantorns fru som bibliotekarie, en vuxen kvinne, hon höll mig vid mod og trøstade mer än hon visste, eller visste hon vad jag behövde?

Skolarbete, venner, kyrkligt / socialt liv tog det mesta av mitt liv. Så kom armén in i mitt liv, eller jag i den. Där fick brevskrivningen stort utrymme! Citat från allt jag læst strømmade ut i brev og tankar! Jag var ung og visste alla svar...! Sen började jag studera og kom underfund med att livet tog mig i kapp / i fann! Ökad kunskap ger ökad smærta.

»Stor visdom, stor sorg.
Mer kunskap, mer plåga«,
Predikaren 1:18.

Det var då Universitetsbiblioteket og dess læsesalar kom in i mitt liv! På grund av dålig rygg fikk jag ta med min egen stol till min egen spesielle plass i solen! Snøtt in från vänster kom solen in över min nakke, og fikk mig att somna under varme sommardagar. Vad jag lærde mig är förhoppningsvis sjølvstændigt, kritisk tænkande, og ødmjukhet! (Och en visshet om att min sanning inte nödvændigtvis är sanning ur en annan stændpunkt!)

Det är en viss sævlig ro över studier, böcker og bibliotek. Dom är ur livet , av livet till livet, dom förbereder for livet, men dom är inte »sjælva« livet. Livet levs av dig og mig, det andra förbereder oss for livet, hjælper oss att se sammenhangen! Høla livet är vi begrænsede av de förhållanden vi lever under , barn, familie, jobb. Men nær bokbussen stannar utanför min dørr, bokstavlig en sex meter från trappan, kan jag anvænde dess hjul till att frigøre mig från den finske, mørke skogen å dra på upptæcksfærd i realistiske eller fiktive verdar så som min sinnesstæmning behagar! Seneste onsdag ropade mina pojkar »bokbussen är här«, Jag fikk fornye noget, återlænne nåt og hænne nytt! En betydelsefull service og en mycket viktig fostrande bit for mina barn og mig! Bokbussen har på nytt bragt böckerna in i mitt liv, og jag har øckså kompletteret med besøk på hovedbiblioteket i Pojo, og tænk, är jag i Karis kan jag lænne böckerna där øckså. Lukas-systemet är bra! Behøver jag nåt særskilt kan jag bestælle eller høre mig for på Nifin eller den norske samlingen i Esbo, Stensviks bibliotek.

Det har jag registreret, att biblioteken utvecklas, nu kan man få video, CD, Data-program, musik og sagostunder! Jag glæds åt biblioteket!

Måtte biblioteken bestå og ge dagens og framtidige barn en møjligheut att utvecklas till dugelige mennesker, med drømmer, hopp og visioner!

Knut-Einar Bergan

norrman, numera bosatt i Pojo med sin familie

© 2004 SOLVEIG HORSTANS

Läs- och skrivlust i Pedersöre

SOLVEIG LUND

I Pedersöre har vi under några års tid firat den nordiska biblioteksveckan genom att erbjuda våra kunder och några skolor ett besök av en barnboks-författare från Sverige. Detta har varit möjligt tack vare bidrag från Nordbok.

Senaste år var det Kerstin Lundberg Hahn som var vår författargäst. Hon har skrivit tre deckare för barn (Kajsa och fågeltjuvarna / Fågeltjuvarna, Kalla diamanter och Misstänkt ljus), alla spännande och välskrivna. Under sitt besök höll hon dels en föreläsning för vuxen publik på biblioteket i Bennäs, dels besökte hon fyra skolor. Hon var en mycket bra berättare, hon lyckades locka fram läslusten också hos sina vuxna publik, som genast frågade efter hennes böcker. I skolorna lockade hon barn till att spinna vidare på idéer som de fick plocka ur hennes idéask, och som avskedsgåva gav hon alla skolklasser varsin enorm kanelbulle, en bulle som spelar en viss roll i Kalla diamanter.

Den finska barnboksförfattaren Tapani Bagge besökte den enda finska skolan i Pedersöre, Edsevön koulu. Han har skrivit böcker för barn i olika åldrar, och han hade också en publik som bestod av hela skolan, dvs åk 1–6. Det var kanske inte så givande för de yngsta eleverna, men de äldre eleverna var imponerade av att en alldeles vanlig man kan vara något så spännande som författare. Detta författarbesök arrangerades i samarbete med Jakobstads stadsbibliotek.

Utöver detta hade vi redan tidigt på höstterminen utlyst en diktävling. Temat för

biblioteksveckan år 2003 var havet, det var ett bra tema också för diktävlingen. Målgrupp var åk 5–6, och vi fick in bidrag från 5 svenska skolor, samt också från den finska. Som jury fungerade språkstimulansprojektet Dialogens arbetsgrupp, som består av lärare och en bibliotekarie. Vinnarna valdes lagom till biblioteksveckan. Till svensk-språkig vinnare utsågs Jenny Sulkakoski, Ytteresse skola åk 6 med följande dikt:

Havet

Havet heter livet
Alla har ett hav
Ibland är allting lugnt
Ibland är allting bra
Ibland kommer stormen
Som ingen väntat på
Då hör man sig skrika
Jag vill ha det bra!

Finskspråkig vinnare var Heidi Holmqvist, Edsevön koulu, åk 6:

Meri

Meri on isompi kuin norsu.
Meressä on kaloja, jopa nisäkkäitäkin
löytyy.
Kun katsot rannalta niin meri näyttää
jatkuvan tuntemattomiin.
Meri on kuin suuri vesilasi, vain että et
jaksu juoda sitä.
Mereen voi eksyä, siksi sitä koristaa
majakka suuri.
Majakka näyttää tietä eksyville, valolla
kirkaalla.

Temat för biblioteksveckan hösten 2003 var »Havet«. Bilden är från biblioteksveckans utställning vid Nykarleby stadsbibliotek.

Hedersomnämmande fick Simon Lönnvik, Bennäs skola, åk 6:

Att sitta på ett café på en klippa
och se ut över Medelhavet.
Så tyst, så stilla och en stilla vind
som blåser.
Medelhavet är vackert
med sina klippor och fina vatten.
Fiskebåtarna börjar gå ut
mot horisonten.
Badstranden är tömd,
några turister går på stranden.
En färja lämnar hamnen
och går ut över det fina blå havet
med sina vindar och strömmar.

Dikterna fanns sedan utställda på huvudbiblioteket, upplimmade på fiskar i ett nät. Också på en del av de andra biblioteken fanns olika utställningar gjorda av skolelever.

Under vårvintern 2004 har biblioteken på Kimitoön, som består av kommunerna Kimito, Dragsfjärd och Västanfjärd, med understöd av Länsstyrelsen i Västra Finlands län genomfört ett läsprogram i skolorna på ön.

Teaterbesök

Förra hösten ägnades åt planering för projektet som i de ursprungliga planerna var betydligt mer omfattande, men som understödets storlek sedan tvingade oss att banta ner.

Förutom bokprat för eleverna var tanken att starta projektet med någon form av jippo eller teaterhappening på kommunernas bibliotek. Resultatet av det blev 3 unga lokala amatörskådespelare som besökte öns alla svenska lågstadieskolor och framförde 3-4 sketcher, episoder ur kända böcker som vi valt ut tillsammans med gruppen. Personal från biblioteken var med i skolorna för att introducera teatergruppen och för att berätta om läsprogrammet. Tanken var att eleverna skulle gissa ur vilka böcker sketcherna var tagna och efter framförandet diskutera det i klassen och senare med oss när vi kom för att bokprata för dem. Sketcherna som framfördes var ur böckerna: Mamma Mu åker bobb, Rävjakten, Alfons och hemlige Mållgan, Ronja Rövardotter, Gusten Grodslugare och Rödluvan. Framförandet blev en succé i alla skolor och det visade sig att den enda sketch eleverna hade svårt att gissa var Gusten Grodslugare. En handfull elever hade läst eller hört om boken, vilket gjorde att den raskt fick komplettera bokurvalet för de äldre klasserna.

Bokprat i skolor

Någon vecka efter teaterbesöket inledes bokpratdelen av projektet. Vi delade upp årskullarna mellan oss så att Carita Forsman-Rudels i Dragsfjärd bokpratade för femmor och sexor och jag för ettor till fyror. Maj Söderman i Västanfjärd tog hand om sin kommun, som har två skolor.

För mig var det första gången att bokprata och jag försökte förbereda mig så gott jag kunde. Urvalet av böcker skedde tillsammans med Kristina Hakola-Wass från Dragsfjärdens bibliotek, Kristina har en lång erfarenhet av bokprat och barnlitteratur. Jag hade hjälp hemma av en 10-åring och en 7-åring som goda kritiker. Speciellt 10-åringen tog sitt uppdrag på fullt allvar och poängsatte böckerna för mig.

Jag saknade bredvidläsningslitteratur om bokprat på svenska, förutom enstaka artiklar läste jag »Tala om böcker« från 1979 (!), och då speciellt Greta Renborgs artikel »Det talande ordet«. På finska finns den utmärkta boken »Kirjavinkkarikirja« av Marja-Leena Mäkelä. Skulle en översättning vara på plats?

Den första klass jag besökte var en kombinerad etta och tvåa i en liten skola i Kimito och bättre början kunde jag inte få. Vi sam-

lades i en ring på golvet och när jag plockade fram mina böcker möttes jag av ett femtontal entusiastiska ögonpar. Med facit på hand var de eleverna de mest intresserade och pratglada jag hade under projektet och tur var väl det att jag fick börja med dem. Jag kan inte säga att jag råkade ut för något riktigt dråpligt under de följande veckorna. I endel klasser hade jag önskat mer respons och diskussion men överlag tycker jag inte att intresset för det jag pratade om saknades.

Fånga intresset

Det svåraste för mig var att återberätta en handling utan att avslöja för mycket, men samtidigt väcka intresse för boken. Speciellt med böcker för de lägre klasserna kan det vara svårt att veta när bokpratet skall ta slut. Ett exempel på det är Christel Rönns bilderbok om den lilla farbrorn med det

långa skägget. Problemet löstes emellertid av eleverna själva då de efter lektionen fick bekanta sig med böckerna jag berättat om, och snabbt samlades kring boken och själva läste slutet. Men intresset för boken fanns tydligt ändå kvar, det visar lånestatistiken.

De böcker som väckte mest intresse och andlös tystnad av de jag valde att prata om var just Christel Rönns bilderbok och Jan Gustavssons lättlästa bok Är du en tjuv Lasse?.

Förutom de två var Martin Widmarks böcker om LasseMajas detektivbyrå och monsteragenten Nelly Rapp mycket populära.

Projektet på Kimitoön kommer ännu att fortsätta i maj med bokprat för sjuor och åttor i öns enda högstadieskola. Som bokpratare för högstadielevna har vi engagerat en litteraturstuderande, själv hemma från Kimitoön.

Bokprat som projekt på Kimitoön

KAROLINA ZILLIACUS

Gusten Grodslugare i sketchform

© 2004 KAROLINA ZILLIACUS

Bokens gåvor

EVA HIETANEN

Vad skall vi låna? Marianne Ekman och dottern Fanny och Emila Nygård behöver många böcker för den dagliga lästunden. (Vörå bibliotek)

Att väcka föräldrarnas intresse för böcker och högläsning tillsammans med sina barn kan vara en väg att nå ut med kunskap om böcker och betydelsen av att läsa, både när det gäller vuxna och barn. Att umgås tillsammans med böcker. Eva Hietanen i Vörå föreläste senaste år för en grupp föräldrar i Vörå om bl.a betydelsen av högläsning.

Hemmet och barnens läsning

Hemmets betydelse för barn och deras läsning är viktig. Skolor och daghem i Vörå valde senaste år att ta upp den här aspekten vid föräldramöten. Jag fick i uppdrag att väcka, inspirera eller påminna föräldrar om deras betydelse när det gäller barn och böcker. Man kan angripa ämnet ur många synvinklar. Jag valde att tala om vilka positiva följder läsningen medför. Ofta tänker man i första hand på antingen språkutvecklingen eller kunskapsinhämtande. De är viktiga aspekter. Men visst finns det flera.

Jag kallade föredraget Bokens gåvor. Några exempel har jag tagit ur muminböckerna Farlig midsommar, Kometen kommer och Trollkarlens hatt, från vilka jag också visade bilder.

Bokens gåvor

Boken är blyg. Den tränger sig inte på och hamnar därför ofta i skymundan. Boken och läsandet behöver förespråkare, någon som puffar på för att de ska ha en chans vid sidan av TV, internet och elektroniska spel. Boken har nog sitt eget sug när den väl får tag i en. Min man brukar säga att boken är det verkligt heta mediet. Ändå sitter han mest och tittar på TV! Kanske blir det för hett i litteraturens sällskap?

De flesta inser väl att det är viktigt att läsa, vi måste öva och upprätthålla läsfärdigheten för att klara oss i dagens värld. För språkutvecklingen. För kunskaperna. För att utveckla fantasin. Idel självklara saker. Men bara för att man vet att nånting är viktigt blir det ju inte en del av ens liv förrän man gör det till det.

Vi föräldrar har en viktig uppgift i att leda in barnen i bokens värld. Vi behöver understöda läsandet och bereda tid, plats och ro för barnens läsning. Och vi behöver läsa högt tillsammans. Jag vill som inspiration peka på några positiva effekter som följer i läsandets spår. Jag kallar dem bokens gåvor.

Språkutveckling

Språket är ett av de viktigaste redskapen när det gäller att skaffa kunskap om den värld vi lever i, att påverka vår egen situation och framtid, och för att kommunicera med varandra, att helt enkelt må bra tillsammans. Vi har väl alla märkt hur frustrerande det är när man inte kan förklara nånting, när man inte hittar ord för det man vill säga. Eller när någon inte förstår en.

Talspråket är viktigt och vi behöver tala med varandra för att utvecklas i kommu-

nikation. Tala med barnen, lyssna på dem, uppmuntra dem att berätta! Och berätta själv! Dagens historia som man berättar t. ex. vid kvällsmåltiden kan vara till synes betydelselös, som när jag berättade för mina tonåriga söner om kunden som ville förnya sina lån, 56 deckare. Så förklarade jag hur det går till i praktiken – och hur lätt det är att göra det nu i jämförelse med tidigare när vi hade varit tvungna att söka fram 56 kort. En historia kan ju gärna ha en poäng också. Så även denna, kunden i fråga var modersmåls lärare i högstadiet. Läsarna det handlade om var högstadiets åttor av vilka en satt mitt emot mig vid bordet. Intressant? Tja, sönerna lyssnade i alla fall. Sedan var det deras tur att berätta. Skolelever har ofta spännande (eller löjliga) historier att berätta om sina lärare.

Och skriftspråket. Det är ju lite annorlunda, men lika viktigt. Vi ska titta på en text ur Farlig midsommar för att jämföra tal- och skriftspråk.

»Mumintrollet stod stilla en stund medan han andades så lugnt han kunde. Så dök han ner i köket. Han simmade fram till skafferiet och fick upp dörren. Vattnet därinne var vitt av mjölk med lite lingonsylt här och var. Några limpor seglade förbi honom, följda av en grupp makaroni. Mumintrollet nappade till sig smörasken, fångade in en limpa av den ljusa sorten i förbifarten och gjorde en sväng förbi spiselkransen efter muminmammans kaffeburk. Sen steg han till taket och drog kraftigt efter andan.«

Tove Jansson är mycket precis i sitt språk, hon använder många och varierande ord och uttryck. Vi kunde byta ut de flesta verb i texten mot »for« eller »tog«, två av talspråkets mest frekventa verb. Men visst är det mera målande med ord som »seglade förbi«, »gjorde en sväng«, »fångade in« och »nappade till sig«. De sätter igång vår fantasi. Och när man läser om skafferi, ett ord som de flesta barn inte känner till från sin vardag, så lär man sig något nytt. I skafferi kan det finnas mjölk, lingon och bröd! Måste vara något slags matskåp.

Kunskap

Man lär sig genom att läsa. Det gäller förstas faktaböcker, men också sagor och berättelser. Vi kan återvända till mumin dykande i köksregionerna. Bokens illustration visar hur stolar och bröd kan flyta i vatten, medan grytor inte gör det. Alltså kunskap i fysik. Berättelsen fortsätter med att tala om hur man kokar kaffe genom att tända en eld och till ved kan man i brist på annat använda stolar. Muminfamiljens hushåll fungerar som det gjorde på 50-talet. Det står inte i boken, men barnen anar att det handlar om en förgången tid.

Ännu grundligare historisk kunskap, som sedan genom den starka inlevelsen verkligen sitter kvar i minnet, förmedlar böcker som Emil i Lönneberga, Lilla huset på prärien-serien, eller t.ex. Äventyr med Raoul Wallenberg i Budapest, en spännande bok som bygger på de räddningsaktioner Wallenberg

genomförde under andra världskriget.

Den kanske viktigaste kunskap som skönlitteraturen förmedlar är ändå den om mig själv och andra, alltså mänsklig kunskap. Om vi går vidare i Farlig midsommar, boken om översvämningen i mumindalen och vad som hände sen, så stöter vi på teaterrättan Emma. Hon är en sån som vet allt om teater, tror hon, och hon tycker att hon har rätt att vara elak och oförskämd bara för det. Sådana människor finns och barn råkar säkert ut för dem. Och det är ju faktiskt lättare att stå ut med sådana stroppar om man kan tänka att de bara är teaterrättor. Knepigare att märka är om man själv betar sig som Emma.

Hjälp, krisbearbetning, vardagsterapi

När ens barn är vuxna kan man få höra om sådant som var för svårt att berätta då när det hände. Det kanske handlade om svartsjuka, om att känna sig annorlunda, om orättvisor eller att någon i ens närhet for illa. Själv minns jag hur jag led när min bror mobbades. Men inte kunde jag berätta det för någon. Då kan det vara en stor tröst att läsa om andra som har det på samma sätt. En fantastisk författare när det gäller barns upplevelsevärld är Marita Lindqvist. Tyvärr börjar många av hennes böcker vara slutlästa på biblioteken. En del verkar också något föråldrade.

Men det behöver inte vara realistiska skildringar. I sagans form kan mycket bearbetas. Den talar om att det goda finns liksom det onda. Och fast det onda ser ut att vara omöjligt att besegra så är det inte det. Sagornas hjältar är ofta små, till synes svaga eller till om med dumma. Men vad de äger är ett helt hjärta. De satsar allt. Och de kan i sin brist på prestige hitta lösningar som ligger alldeles framför fötterna, medan de stora och starka blickar för långt. Sagan förmedlar hopp. Det goda är värt att kämpa för. Man kanske måste avstå från mycket, man kanske inte får det man vill ha omedelbart, men det finns hjälp att få för den som vågar tro på det goda.

Den moderna berättelsens hjältar är annorlunda, mera mångtydiga och bristfälliga. Ett exempel är det lilla djuret Sniff. I en bedrövlig stund hittar han en grotta. Grottan är stor och hemlighetsfull, och lite skrämmande. Men alldeles hans egen. Man kan jämföra med den lilla människan inför det överrumplande och väldiga, det som hon inte kan eller vill berätta för någon, men som gör att hon växer och ser lite längre än bara de egna cirkelarna. Så erbjuder också Sniff muminfamiljen sin grotta som skydd när kometen hotar mumindalen.

Sniff är ingen mogen hjälte. Han är gnällig och rädd, ljuger när det går, och vill så väldigt gärna bli beundrad. Jag tror att vi behöver både den traditionella, den helhjärtade som prinsessan i Prins Hatt under jorden och den ofullkomliga moderna hjälten. Ett starkt exempel på den senare är Maria i Bara molnen flyttar stjärnorna. En bok om sorg, vrede och vänskap, och om modet att göra det man egentligen inte vågar men måste.

Fantasi

Läsning utvecklar fantasin, vi tvingas som läsare att skapa våra egna bilder av det som sker i texten. Samtidigt vet vi av egen erfarenhet att om ingenting av det vi läser är bekant kan bilderna bli otydliga och svårgräpbara. Förvirrande blir bilderna om vi associerar till något upplevt som senare i texten visar sig vara alldeles annorlunda än den bild vi skapat. Bäst bilder gör vi av element som är dels bekanta, dels obekanta. Där tomrummet, det obekanta, får vara fyllt med det som vi har fyllt det med och inte sedan görs om av författaren till något helt annat.

Fantasin blir rikare om vi har en rik erfarenhetsvärld. Det behövs inte mer än några ord om yrvakna kryp, snösmältning, fria vårvindar och väntande morgonkaffe så får vi en oemotståndlig bild av vårmorgon i mumindalen, förutsatt att vi har någon erfarenhet av de sinnesintryck som Tove Jansson målar upp. Har vi inte det kan läsningen kännas tråkig. Det är viktigt att minnas när man som vuxen väljer böcker åt barn.

Men när vi kommer upp på berget och får syn på hatten uppe på toppen – en hög, svart hatt – då är barnen med, och då kan vad som helst hända!

Gemenskap

Jag nämnde högläsningen i början. En fin gåva till barnen är att förälder och barn regelbundet samlas kring en bok. Man läser och samtalar. Det är underbart också för den vuxne. Den gemenskap som uppkommer är svår att överträffa. Man kan läsa roliga böcker och skratta tillsammans, man kan läsa ruskiga böcker och krypa ihop tillsammans, man kan läsa om svindlande äventyr och fantastiska hjältebragder. Delade läs-upplevelser blir delade minnen: »Kommer du ihåg när Deniska lånade mopeden och hans ben blev som en makaron...?»

Högläsningen är viktig också för språkutvecklingen, man kan läsa svårare böcker än barnen själva skulle orka med. Erfarenheterna och kunskapsmängden blir större av samma orsak. Få är väl de barn som läser Djuren i gamla skogen på egen hand, eller Nalle Puh-böckerna, eller Lille prinsen, underbara högläsningböcker som förmedlar djup existentiell kunskap för ung och gammal.

Och så är det då de viktiga samtalen. Det är lättare för ett barn att samtala om de litterära personernas problem än om sina egna. En familj i vars närhet det hänt en tragisk olycka råkade vid samma tid läsa Benjamin Duva riddare av Röda draken. Äldsta sonen tog olyckan hårt, men kunde inte prata om det. I boken dör en av pojken genom en olyckshändelse. Vännerna och familjen står maktlösa inför det fruktansvärda, men läsaren får följa Baldi över gränsen där han möter hästkungen och rider bort på dess rygg, bort mot det stora klara ljuset. Den här boken hjälpte pojken och hans mamma att samtala om det svåra.

Lust, tro och ärlighet

MOCKI BORG-SUNABACKA

Meningen med att hålla bokprat är att sprida läslust och läsglädje! Det är ett sätt att få fler att läsa mera, att väcka nyfikenhet, locka, förföra, mana ... att levandegöra böcker och väcka en härlig vanda hos åhörarna – »Hur gick det se'n?»

Den som tar på sig rollen som bokprataväljare väljer att vara en förmedlare mellan bok och läsare, visa på den mångfald och rikedom som litteraturen innehåller.

Biblioteksmänniskor är av hävd ett blygt släkte, det blir lätt en hög tröskel att ta sig över innan man vågar börja prata om de intetsägande bokryggarna som står snyggt uppdrade i hyllorna. Vilket uppdrag har vi på biblioteket, är vi »fostrare«, känner vi litteraturen, ska vi vara vägvisare eller förbli »informationsexperten»? Våra kunskaper om skönlitteratur debatteras, det är ingen självklarhet att en bibliotekarie/informatiker är litterärt bevandrad.

Tröstande är att alla som vill, också kan bokprata! Det behövs egentligen tre ingredienser för att lyckas som bokprataväljare: lust, tro och ärlighet.

Du behöver en brinnande lust att berätta om böcker, att dela med dig av dina läsoplevelser.

Du måste tro på det du säger, tro på att läsning är viktigt och roligt och nyttigt och bra. Var ärlig både mot dig själv och mot dina åhörare. Det går inte att luras, att för-

söka framställa »god litteratur« som bättre, än du själv upplever att den är. Dina åhörare genomskådar dig fort.

En bokprataväljare behöver inte vara en teaterapa eller vara utrustad med en stark stämma eller karisma, de flesta duger precis som de är! En annan sak är att knäna skakar, tänderna skallrar, du blir röd och svettig och plötsligt vältrar sig en varm potatis i din mun? Var lugn, det är bara i början av karriären som det händer. Då när du ännu fokuserar mera på dig själv än på huvudattraktionen: boken. Ju mera du bokpratar desto bättre går det!

Praktiska saker

Ett bokprat påminner om historieberättande. Du ska uttryckligen berätta om boken, inte läsa innantill från ett papper. Därför måste bokpratet förberedas väl.

Välj målgrupp för ditt bokprat. Man brukar beräkna tid för inläsning enligt följande:

- Barnbok 2h
- Ungdomsbok 3h
- Vuxenbok 4½h

Därtill kan man räkna med den läsning som går till de böcker man ratar. För en lektionsbokprat med tio böcker har man kanske läst tjugo-trettio böcker. Tidsmässigt kan det löna sig att göra bokprat som projekt, koncentrera dem till vissa tider för utvalda grupper.

När du läser, gör anteckningar om huvudpersonernas namn och ålder, tid och plats,

eventuellt tema eller bokens röda tråd. Välj ut det väsentliga i handlingen, men undvik att recensera eller analysera. Fundera på varför du tycker om boken, vad var det som fängade dig?

Berätta eventuellt något om författaren eller temat ifall du tycker det är speciellt intressant.

Välj ut stycken för högläsning ur de böcker som du tycker passar för det.

Berätta aldrig om boken från pärm till pärm, lämna medvetet åhöraren i sticket när du fått en bra ingång till boken. Det är ju meningen att åhörarna ska bli så nyfikna att de själva läser boken för att få veta hur det gick...

Tänk ut hur du ska formulera dig, speciellt hur du ska börja och avsluta bokpratet. Sluta i tid, hellre för tidigt än för sent. Det finns inget så frustrerande som en talare som fastnar i slutet och aldrig kommer till punkt. Åhörarna är ofta solidariska med den som pratar, de börjar »kämpa med« om det strular till sig och drar en lättadens suck när det äntligen är över.

I klassrummet

Var ute i god tid, ställ fram böckerna, ordna stolarna och inta hela rummet. Kolla avståndet till åhörarna, bli inte inträngd i något hörn. Det är viktigt att känna sig bekväm när man uppträder. Ett bra sätt att markera att man intagit rummet är att hälsa deltagarna, i synnerhet gäller detta skolelever, välkomna redan i dörren. Se dem var och en i ögonen, skapa en kontakt med dem.

När du börjar prata, inled med lite kall-

Victoria Hoijar och Emilia Nygård på sagostund i Vörå bibliotek

Så här fungerar Pärmtoppen

Tio barnböcker har valts ut för Dialogens* läsprojekt »Pärmtoppen«.

Biblioteket har sen köpt in en uppsättning av böckerna för alla klasser i åk 4 (7 klasser) och varje klass får låna en egen uppsättning av böckerna (bibban sköter om det praktiska arbetet med utlåningen).

Böckernas pärmbilder kopieras i färg i A3-format och levereras till skolan. Läraren ramar in eller klistrar upp bilderna på lämpligt sätt och hänger fram dem i klassrummet. Eleverna får rösta på bästa pärmbild, utan att veta något om innehåll, till exempel dagen före bokpratet. I omröstningen ger man:

- 10 poäng åt den bästa / mest tilltalande pärmbilden
- 5 poäng åt den nästbästa
- 1 poäng för tredje bästa.

Läraren håller koll på omröstningsresultatet.

Enligt överenskommelse besöker klassen bibban eller så kommer bibliotekspersonalen ut till skolan. Då man bokpratar om böckerna (ca 1 lektion) för att väcka elevernas nyfikenhet och läslust. Efter bokpratet är det fritt fram för eleverna att läsa böckerna, diskutera innehåll, jämföra text med pärmbild etc. dvs jobba vidare helt enligt lärarens önskemål.

Projektet Pärmtoppen ger skolan en ram för projektarbete med den skönlitterära boken. Förhoppningsvis tar lärarna vara på tillfället och gör något av elevernas läsning.

ÅK 4

- *Angerborn, Ingelin*
Om jag bara inte råkat byta ut tant Doris hund
- *Kuick, Katarina*
Livsfarligt fiske
- *Loe, Erlend*
Kurt blir elak
- *Morpurgo, Michael*
Kensukes rike
- *Nilsson, Per*
Inte som alla andra
- *Oskarsson, Marie*
Vulkanexpeditionen
- *Peterson, Hans*
Vildhunden Leopold åker tåg
- *Sandén, Mårten*
Spökskeppet
- *Stark, Ulf*
Storebrorsan
- *Wolff-Brandt, Carina*
Vinden vänder på Trollskär

ÅK 8

- *Agrell, Wilhelm*
De trettio samurajerna
- *Gustavsson, Per*
Den öppna gylfen
 - *Hearn, Lian*
Över näktergalens golv
- *Horowitz, Anthony*
Toppemligt
- *Lehtinen, Tuuji*
Sopåkarprinsen
- *Marsden, John*
I morgon när kriget kom
- *Nilsson, Per*
Ask & Embla
- *Oates, Joyce Carol*
Stor i käften
- *Rai, Bali*
(O)planerat bröllop
- *Väll, Emma*
Bränd bild

*

Dialogen är ett läsfrämjande projekt inom den s.k. Norra Ligan, som har satsat på att väcka läsintresset för barn. Se Bibban 2/2003.

prat så att alla hinner kolla in dig. Det är inte lönt att säga viktiga saker direkt, utan skapa en stämning med prat om ex. läsning i allmänhet eller med frågor till eleverna.

Eftersträva att tala tydligt, utnyttja pauser, ändra rösläge, med låg röst kräver du mera uppmärksamhet.

En flexibel tidsplan kan vara bra, tag hellre för många böcker med dig än för få. Man brukar räkna att man hinner med 5–10 böcker per lektion. Då pratar man max. 7 minuter om en bok. Helst ska ett bokprat ta 3–5 minuter! Variera mellan böckerna!

Misslyckanden?

Alla upplever vi »misslyckanden«. Ibland i onödan, åhörarna har lyssnat till budskapet och inte gett akt på din person. Möten mellan människor fungerar inte alltid som man tänkt sig. Kanske klassen har ett dåligt klimat, eller det har hänt något upprivande på vägen till bibban, eller du har själv sovit dåligt natten innan. Allt detta hör till livets vardag.

Vuxna och elever i de lägsta årskurserna är för det mesta tacksamma åhörare. Medan högstadie-elever och unga vuxna kan ha en kritisk blick. En och en är de hur trevliga som helst, men i grupp kan de vara svårflirtade. Lita inte på att en dialog med dem fungerar. Det är bättre att ha hela »programmet« klart och hålla situationen i egen hand, ifall de råkar vara på pokeransikte-humöret.

När jag bokpratade inom projektet Pärmtoppen för en klass i åk 8 var det en pojke som för varje bok sjönk ihop över bordet med ett tydligt stön. Och jag blev arg! Det jag sade chockade både eleven och läraren, stämningen blev förstörd. Visst ångrade jag mig efteråt, men läraren som återkom med andra klasser berättade att de diskuterat saken i skolan och eleven hade nog förstått varför jag blev arg. Så det blev utrett i alla fall.

I en annan klass pratade jag mycket om fantasins betydelse. Efteråt sade läraren att det fanns en elev i klassen som p.g.a. sjuk-

dom saknade förmågan till fantasi! Men tack och lov hade jag pekat på läsningen som ett sätt att stimulera fantasin och det var åtminstone ett gott råd som eleven hade noterat. Så här är det, vi känner inte eleverna. Visst kan man vara lite försiktig, men bara lite, annars blir det alltför utslätat.

Det finns också en risk för att man missbedömer sin publik. I en klass var det tre tuffingar som var så oerhört glada och positiva att jag började misstänka att de gjorde narr av mig! Men det gjorde de inte, de var faktiskt positiva och tänk om jag där igen hade gjort bort mig och blivit arg...

Eller har ni upplevt att ni mitt i pratet börjat fundera på vad ni ska handla för mat på vägen hem? Närvaro i det man gör är A och O, förlorar man sig i andra tankar så blir det tråkigt för alla.

Oftast går det bra! Tveka inte, utan börja bokprata och låt din egen personlighet präglad det du gör!

»Ol niingon gotonas«

SOLVEIG HORTANS

Biblioteksföreningens vårmöte hölls i Raumo lördagen den 8 maj på det nya stadsbiblioteket, förutom sedvanliga vårmöteshandlingar hann vi som var med, även med en guidad rundvandring i Gamla Raumo.

Raumo har jag passerat otaliga gånger och varje gång har jag tänkt och ibland sagt högt att man borde vika in till Raumo någongång, men det har aldrig blivit av förrän nu. Det som även har intresserat är deras välkomstskyltar med texten »Ol niingon gotonas« som möter en när man närmar sig Raumo och när man åker därifrån önskas man en trevlig resa på samma ovanliga dialekt. Det är inte svårt att känna sig hemma i Raumo, en stad som till största delen är en gammal charmig trästad. När man kommer med bil norrifrån efter riksåttan är det enbart höga bullervallar och hustak som man ser av Raumo och frågan

om vad, som finns bakom bullervallarna har väckts. Nu vet jag. Och jag har sett ett vackert bibliotek.

Historia och traditioner

Raumo har mycket att vara stolt över när det gäller historia och traditioner, redan från 1300-talet finns det uppgifter om staden. Sina stadsrättigheter fick Raumo år 1442. De flesta tänker på spetsar och knyppling när man nämner Raumo och med all rätt, under 1700-talet blev det modernt med s.k. »spetsmössor« i Europa och Raumospetsarna blev väldigt populära. När det var som livligast med denna verksamhet fanns det uppskattningsvist 600 knypplerskor i stan och år 1740 såldes det 2400 meter Raumospets. Knyppling var en stor industri och spetsarna en betydande exportvara. Gamla Raumo som är en trähusstad blev upptagen på UNESCO:s världsarvslista år 1991. Denna gamla del av Raumo har bevarat

»Man blir klok av att läsa...«

SOLVEIG HORTANS

Några skolelever i årsklass 4 i Jeppo skola funderade över böcker, varför man läser och vad som är en bra bok. Hur hittar skolelever bra böcker? Lärare och bibliotekspersonal har ju sin åsikt om vad som är en bra bok, men tycker barnen likadant?

Barn är duktiga på att tipsa varandra om bra och spännande böcker. Många läser boktips som finns i olika tidningar och i Boktipsparmen på biblioteket. Dit elever kan sätta sina boktips om de har läst en bra bok, som de vill tipsa om.

En bok skall vara spännande, rolig och lite hemsk. Den skall också vara fantasifull och det som är mycket viktigt och som flera av eleverna betonade var att det skall hända mycket.

De flesta av dem läser på kvällarna, på ledigtid, i skolan på timmarna, när man har tråkigt och på biblioteket.

Hur är en dålig bok?

- »Dåliga böcker är böcker som är tråkiga,

såna som det inte händer någonting i. t.ex. Vinter i mumindalen. I den hände det nästan ingenting...«

- »Dåliga böcker är böcker som har lite text och mycket bilder och där det inte händer någonting.«
- Och en elev uttryckte sig bestämt om att en bra bok handlar »absolut inte om hästar, sport eller tjejer!«

Varför är det bra att läsa?

- »Det är bra för en själv...«
- »Jag tycker att man skall läsa böcker för att man blir klok, lär sig nya ord och lär känna andra kulturer.«
- »För att det är roligt och man lär sig mycket.«
- »Jag läser för att jag tycker att det är roligt att läsa och för att man blir bättre på att läsa.«
- »För att man blir klok, det är roligt, man blir bättre i skolarbetet och man lär sig ganska många nya ord.«

Tack till Heidi Hahto, Sebbi Forsgård, Ellinor Linder, Lisabet Sandin, Jonna Julin, Ida Lawast och Henrik Julin i Jeppo skola.

Elevernas egna boktips

- Astrid Lindgrens böcker
- Kulla Gulla böckerna
- Kitty böckerna
- Yvonne Hoffmans böcker
- Viveca Lärn: Ludde möter blå-vitt och Ludde blir en lirare
- Bredow, Katarina von: Ett magiskt misstag
- Måns Gahrtons böcker om Eva och Adam
- Francine Pascals, Tvillingarna böcker

sin medeltida prägel och är en levande trästad med mycket intressant historia. Gamla Raumo är till ytan 28 hektar och på den ytan ryms 600 byggnader och 250 tomter.

Raumo är också känd för sin speciella dialekt som har spår av svenska, engelska, estniska, ryska och franska.

Det nya stadsbiblioteket

Raumo stadsbibliotek är vackert beläget invid Raumo kanal och det nya stadsbiblioteket öppnades den 15 januari i år, invigning hölls den 27 mars. Byggnadsarbetet påbörjades i april år 2002 i.o.m den första spränggladningen detonerade. Det nya stadsbiblioteket är planerat av arkitektbyrå Lahdelma & Mahlamäki som bl.a. har planerat Vasa stadsbibliotek och man kan spåra vissa likheter i planeringen. Biblioteksnätet i Raumo består förutom av stadsbiblioteket även av tre närbibliotek och en bokbuss. Före föreningens vårmöte som hölls på stadsbiblioteket, var det inplanerat en rundvandring på stadsbiblioteket. Vi blev väl mottagna och guideade runt av Leena Ratia, chefen för bibliotek och kultur i Raumo.

Röd entré och spetsmönster

Det första man möts av och ser när man närmar sig stadsbiblioteket är den vackert varma röda entrén. När man kommer in genom dörrarna möts man av ett bibliotek som är ljusst, vackert, luftigt och med fönster från golv till tak. Här fanns inget grått eller något metallinslag vare sig i färg eller i inredning.

I Raumo har man förstått att ta vara på sina traditioner, man är känd för sina spetsar och det har biblioteket tagit fasta på och för att bryta enförmigheten i de många och höga fönstren har man låtit trycka in vackra spetsmönster i dem. Dekorativt och snyggt.

Biblioteket är i två våningar, på den första våningen har man tidningsläsesalen, facklitteraturavdelningen för vuxna och barn- och ungdomsavdelningen, väl åtskilda. Det som möter kunder när de kommer in till biblioteket är en rymlig aula där kundcaféet är placerat. Aulan och själva biblioteksutrymmet är avskilt med vitriner som är tänkta för utställningar. Informationstjänst, in- och utlåningen är samlade på ett och samma ställe i en enda verkligt lång disk. Tidningsläsesalen är vackert planerad och sommardid är det möjligt för kunderna att gå ut på den vackra innergården och läsa tidningar.

På andra våningen fanns skönlitteratur för vuxna, musikavdelningen, en tyst läsesal (ett fenomen som börjar vara en sällsynthet på bibliotek), hembygdssamlingen, några forskarrum, grupprum och den administrativa avdelningen. På samma våning i närheten av vuxenavdelningen finns avdelningen för konstutlåning, kunder har möjlighet att låna hem konst från stadsbiblioteket. Vilket enligt personalen allt som oftast resulterar i att kunderna köper den konst de lånat hem. Det är konstnärer verksamma i Raumo som har sin konst till utlåning. Denna serviceform har blivit mycket populär och uppskattad. Även ett bra sätt för stadens egna konstnärer

att visa upp sin konst och att som kund se om konsten passar i ens hem.

Teknik

Biblioteket hade satsat på teknik, det fanns utlåningsrobotar och kunddatorer som är utplacerad över hela biblioteket allt som allt fanns det 30 kunddatorer. Inberäknat då de datorer som fanns i undervisningsutrymmet, som har visat sig vara så omtyckt av utomstående som har möjlighet att hyra utrymmet att biblioteket självt har svårt att få lediga tider för användarutbildning.

Inredningsdetaljer

Här och där i biblioteket hänger det ned från taket klumpar med metallfärgade bokstäver som bildar meningar och ord tagna ur Hj. Nortamos litteratur.

Förutom spetsar så är det sjöfart och handel som har haft stor betydelse för Raumo och biblioteket har skapat ett eget s.k. Havshörn i en del av biblioteket, där det finns litteratur som berör sjöfart. Andra lite speciella lösningar när det gäller inredning är »terrassen« som finns på barnavdelningen om man kan kalla skapelsen det. Via en trappa kommer man upp på denna »terrass« där det finns en stor mysmatta på golvet. Utrymmet är planerat för sagotimmar och dylikt. Tilläggas kan att barn endast fick gå dit upp i sällskap med vuxna. Andra detaljer som fastnade i minnet var de olikfärgade stolarna som hade formen som närmast liknar tulpaner och var väldigt populära att sitta och läsa i. Dessa stolar finns på alla avdelningar och är riktiga färgklickar. På andra våningen finns det specialarrangemang med taket, för att ta bort känslan av att det är lågt till tak, finns det ett par ovala fönster uppe i taket som med hjälp av en bra färgsättning blev en lyckad lösning.

Raumos nya stadsbibliotek var en trevlig överraskning och det lämnade kvar en positiv känsla efter besöket. »O! niingon gotonas« kunde stå invid entrén! (Känn dig som hemma!)

Reservera tid för Jakobstad

Nationalskalden Johan Ludvig Runebergs födelsestad är stolt över sina traditioner och sin kultur. Jakobstad är en modern industri- och handelsstad, där nedärvd företagsamhet och internationellt tänkande är honnörsord.

Jakobstad har idag strax under 20 000 invånare. Av dem har ca 11 000 svenska och 8 000 finska som modersmål. Jakobstad, trädgårdsstaden, är den hållbara utvecklingens stad. Den mångsidiga och rika stadskulturen med sina fritidsmöjligheter

erbjuder berikande stunder också för ett längre besök.

Och kom ihåg att mitt i centrum finns biblioteket.

Välkommen till Jakobstad!

Leif Storbjörk
Biblioteksdirektör

Jakobstad – framtidsstaden med 352-årig historia

LEIF STORBJÖRK

Redan i mitten av 1500-talet hade man planerat en stad i Pedersöre gamla modersocken, närmast på grund av områdets omfattning, folkmängd, välstånd och utmärkta hamnplats. Planen kunde dock inte förverkligas på grund av krigen under 1500-talet. På 1500-talet fanns centrum för flera kronovarv, »Österbottens bankstad«, ungefär vid platsen för Pedersöre hamn. I dess närhet fanns också en betydande marknadsplats.

Drottning Kristina gynnade adeln, som hade utökats som en följd av krigen på 1600-talet, bland annat genom olika skattelättnader. Som en dylik förmån fick först grevarna, och år 1650 även friherrarna, rätt att på sina områden grunda städer, vars inkomster från lilla tullen de fick uppbära åt sig själva. Vid samma tid, år 1648, fick riksdrotsen Per Brahe, som utnämns till Finlands generalguvernör, en uttrycklig uppmaning att grunda städer vid lämpliga marknadsplatser. Sålunda grundades i Finland år 1649 till år 1653 relativt sett fler städer än någonsin tidigare och någonsin därefter. Grundandet av staden i Pedersöre socken sammanföll

med den tidpunkt, då kronans och adelns handels- och stadspolitiska intressen var gemensamma. Greve Jacob de la Gardie, som fått Pedersöre storsocken i förläning, fick år 1650 rätt att grunda en stad, efter hans död förverkligades projektet år 1652 av hans änka Ebba Brahe.

Stadens läge

Ebba Brahe reserverade det markområde som behövdes för staden intill Pedersöre sockens hamn och marknadsplats. På näset mellan Herrholmen och vattenleden från inlandet, Sikörsviken. Så anlades staden på en kommunikationsmässigt fördelaktig plats, förenad med havs- och inlandsvattenlederna och med landsvägarna. Den snabba landhöjningen förändrade på ett avgörande sätt de från början gynnsamma förhållandena till det sämre redan under 1600-talet. Man var tvungen att flytta hamnen över en kilometer norrut, till Kittholmen, eller nuvarande »Gamla hamn«.

Jacob de la Gardie, Ebba Brahe och Jakobstad

Stadens grundare Jacob de la Gardie och

Ebba Brahe besökte själva aldrig Jakobstad. Den före stadens grundande avlidne Jacob de la Gardie gav visserligen staden sitt namn, för enligt fundationsbrevet från 27.10.1652 fick staden namnet Jacobs stad. Däremot kallade upplandets finska befolkning staden fortsättningsvis med modersocknens namn Pietarsaari.

Även »Stadens secreta Sigill«, som legaliserade stadens dokument, fick sin symbol från släkten de la Gardies vapen. Utgående från sigillet utformades senare stadens vapen. Ett lejon som färdigt till slag reser sig ur ett rött torn i mitten av ett blått vågsvall bygger alltså på symboliken och färgerna i de la Gardies vapen.

Finlands svenska biblioteksörening rf:s årskonferens
 på Stadshotellet i Jakobstad. Tema för årets konferens är
 marknadsföring och bibliotek.

Torsdag 19.8

- 8.30–9.00 Anmälan på stadshotellet** (ordf. Solveig Hortans)
- 9.00–9.30 Jakobstad och Pedersöre hälsar välkommen**
 Stadsdirektör Göran Honga
 och kommundirektör Mikael Sandås
- Praktisk information för konferensdeltagarna**
 Solveig Hortans
- 9.30–10.30 Vad är marknadsföring? Teoretiska aspekter**
 ED Peter Björk, Svenska Handelshögskolan i Vasa
- 10.30–12.00 Marknadsföring av bibliotek – praktiska exempel**
 Björn Lindwall PR-bibliotekarie
 vid Eskilstuna stads- och länsbibliotek
- 12.00–13.00 Lunch**
- 13.00–14.00 Webbmärknadsföring** (ordf. Annika Lund)
 ED Peter Björk, Svenska handelshögskolan i Vasa
- 14.00–14.30 Kaffe**
- 14.30–15.30 Planering av bibliotekets webbsidor**
 Disa Svenskberg ÅAB:s bibliotek,
 Annika Lund Stadsbiblioteket i Jakobstad,
 Heidi Troberg Tritonia presenterar Nelli-portalen
- 15.30–15.45 Årets bästa bibliotekswebb – prisutdelning**
- Information om kvällens program**
- 16.00–16.30 Biblioteket i centrum**
 –Biblioteket som blev kunskapsbank med fack
 och öppna ytor. Ett besök på Stadsbiblioteket i
 Jakobstad och något därtill
 Biblioteksdirektör Leif Storbjörk med personal
- 16.30–17.30 Stadspromenaden Johan Ludvig Runeberg**
alt.
Aspegrens trädgård
- 19.15 Bussen avgår från stadshotellet**
- 19.30 Middag på Sommarrestaurangen Pavis**
- 23.00 Buss tillbaka till stadshotellet**

Fredag 20.8

(ordf. Nina Åbrandt)

- 8.30–9.30 Hurra vad vi är bra! Men vet våra beslutsfattare det?**
 Päivi Jokitalo, inspektör, Västra Finlands
 länsstyrelse
- 9.30–10.30 En nöjd kund återvänder – gör kunden nöjd**
 Solveig Lehrer
- 10.30–11.00 PR-föreningen i Norden presenterar sig**
 Björn Lindwall, Päivi Jokinen, Live Gulsrud
- 11.00–12.00 Finlands svenska biblioteksörening:s höstmöte**
- 12.00–13.00 Lunch**
- 13.00–15.00 Biblioteket mitt i byn**
 –En rundtur genom några av Pedersöres 19 byar
 och besök på ett av Pedersöres 9 bibliotek
- Buss startar från hotellet kl 13.00 och returresan
 från Pedersöre går via tågstationen i Bennäs.
 Kaffe på Pedersöre kommunbibliotek.

Information om årskonferensen

SOLVEIG HORTANS

Värdar för årets bibliotekskonferens är Stadsbiblioteket i Jakobstad och Pedersöre kommunbibliotek. Konferensen kommer att hållas på Stadshotellet i Jakobstad som ligger centralt mitt i stan invid gågatan.

Årets konferenssekreterare är Britt-Helen »Bitte« Sundqvist, till vardags jobbar hon som biblioteksfunktionär på Kyrkobyt bibliotek i Pedersöre kommun. Henne kan ni kontakta ifall ni har frågor som gäller praktiska arrangemang som rör hotellrum, resor eller annat som ni kan ha frågor om. Bitte nås på telefon 044-283 1060 eller via e-post britthelen.sundqvist@pedersore.fi, hennes kontaktuppgifter finns också nere på anmälningsblanketten.

Hur ta sig till Jakobstad?

Det går att åka tåg, buss och flyg till Jakobstad, ifall man inte väljer att åka bil. Åker man tåg anländer man till Bennäs tågstation och därifrån går det oftast turbuss in till Jakobstad, men kolla på VR:s sidor hur det är ordnat med det tåg ni kommer. Bussen stannar vid tågstationen inne i Jakobstad och därifrån är det inte långt till Stadshotellet. Väljer man att flyga landar man på Kronoby/Kokkola flygfält, därifrån är det ca 30 min in till Jakobstad, från flygfältet går det flygbuss. Busstationen finns mitt i stan några hundra meter från Stadshotellet.

Hotellalternativ

Biblioteksforeningen förmedlar endast hotellrum på Stadshotellet, vill konferensdeltage välja annat boende gäller det att boka rum själva. Det finns andra alternativ än Stadshotellet, någorlunda centralt i Jakobstad t.ex. Hostel Lilja, Westerlunds resandehem, Jugendsalens guesthome.

Något om programmet

Konferensdagarna startar på torsdagmorgonen med anmälan på Stadshotellet. För dem som startat tidigt på morgonen finns det möjlighet att äta frukost före anmälan på Stadshotellet mot några euron, som man själv betalar på hotellet. Frukost ingår i priset för dem som bor på Stadshotellet.

Torsdagens eftermiddagsprogram med guidad rundvandring i Runebergs Jakobstad och besök i Aspegrens trädgård är gratis. Jakobstads museum har utarbetat en guidad tur till fots genom Jakobstad i Runebergs fotspår. Med guid promenerar man genom staden och besöker ställen som har anknytning till Johan Ludvig Runeberg.

Aspegrens trädgård grundades av prosten Gabriel Aspegren på 1700-talet och hör till de äldsta trädgårdarna (nyttoträdgårdar) i Finland. Trädgården finns vid Rosenlunds prästgårdsområde inte långt från Jakobstads centrum, där också Pedersöre hembygds-museum är beläget. Hela prästgårdsområdet är vackert och unikt. År 2001 påbörjades ett omfattande restaureringsarbete med att bygga upp och återställa Aspegrens trädgårdar i prostens anda. Idag har mycket arbete gjorts på området bl.a. ett lusthus och ett orangeri har uppförts.

Torsdagens program avslutas med en middag på sommarrestaurangen Pavis ute vid Gamla hamn, bussen ut till Pavis går kl 19.15, närmare uppgifter om varifrån fås på konferensen. På torsdagskvällen är det av tradition räkafton på Pavis, men det erbjuds även en köträtt. Ni som har specialdieter eller allergier kom ihåg att meddela detta på anmälningsblanketten.

Konferensdagarna avslutas i Pedersöre. Buss avgår från Stadshotellet mot Pedersöre, vi får en guidning runt en del av Pedersöre av Gunhild Berger, biblioteksfunktionär och auktoriserad guide från Pedersöre. Eftermiddagskaffe serveras på Pedersöre kommunbibliotek i Bennäs. Efter avslutat program åker bussen tillbaka till Jakobstad via tågstationen i Bennäs, så att tågresenärer som åker söderut med 15-tåget kan stiga av. Kom ihåg att checka ut och ta bagaget med er när vi åker till Pedersöre. Efter stoppet på Bennäs tågstation fortsätter bussen till Jakobstad.

Våra föreläsare

ED Peter Björk kommer från Svenska Handelshögskolan i Vasa där han forskar och föreläser i marknadsföring. Under den första konferensdagen kommer han att prata om hur ett bibliotek kan marknadsföra sig och webbmarknadsföring.

Björn Lindwall jobbar som PR-bibliotekarie vid Eskilstuna stads- och länsbibliotek/informationsansvarig för Eskilstuna kultur- och fritidsförvaltning. Han har tidigare föreläst om marknadsföring och bibliotek. År 1992 erhöll han SAB:s marknadsföringspris i Greta Renborgs namn. Han är även PR-foreningen för nordiske bibliotekers ordförande.

Solveig Lehrer har jobbat som lektor vid Svenska yrkeshögskolan i Vasa. Hon har även gett ut böcker i bl.a. mötesteknik, vett och etikett i arbetslivet och föreläst om social och emotionell kompetens och kroppsspråk.

Päivi Jokitalo är bibliotekarie och har

Konferenssekreteraren »Bitte« Sundqvist

arbetsfarenheter från allmänna bibliotek i Finland. Hon har även arbetat som planerare och informationsansvarig vid Finländska folkbiblioteken webbtjänster. Idag finns på Västra Finlands länsstyrelse som inspektör med ansvar för biblioteksväsendet i Egentliga Finland och Satakunta. Hon är även Finlands representant i styrelsen för PR-foreningen för nordiske bibliotek.

Finlands svenska biblioteksforenings österbottniska sektion önskar er hjärtligt välkomna till Jakobstad i augusti!

PS: Kom ihåg att rösta på en svensk hemsida!

Länkar

- www.jakobstad.fi
- www.evl.fi/srk/pedersorenejden/aspegren
- www.pedersore.fi

»SÄLJ BIBLIOTEKET«

19–20 AUGUSTI 2004

Finlands svenska biblioteksforening rf:s årskonferens
på Stadshotellet i Jakobstad med temat: »Marknadsföring av bibliotek«.

ANMÄLNINGSBLANKETT
Anmälan senast 31.7.2004

NAMN	HEMADRESS	
_____	_____	
EPOST	POSTNUMMER	POSTANSTALT
_____	_____	_____
TELEFON (DAGTID)	TELEFON (KVÄLLSTID)	ARBETSPLATS
_____	_____	_____

DELTAGARAVGIFT

Om anmälan görs före 30.6

- Medlem 55€
- Icke-medlem 80€
- Pensionär 30€
- Biblioteksstuderande 0€

Om anmälan görs 1.7–31.7

- Medlem 80€
- Icke-medlem 100€
- Pensionär 40€
- Biblioteksstuderande 40€

INKVARTERING

På Stadshotellet i Jakobstad

- Dubbelrum 40€/pers

JAG VILL DELA RUM MED

- Enkelrum 60€

TVÅ NÄTTER

- Dubbelrum 80€/pers
- Enkelrum 120€

Frukost är inkl. i inkvarteringen

MÅLTIDER

- Lunch (19.8) 13€

MIDDAG 19.8 – VÄLJ ETT ALTERNATIV

- Middag 25€

SPECIALDIET/ALLERGIER

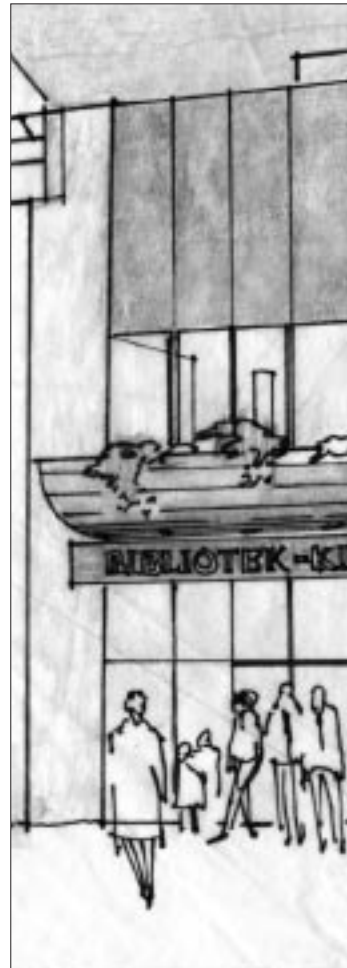
- Lunch (20.8) 13€

- »Räkafton« 19€

KVÄLLSPROGRAM

Välj ett av alternativen

- Aspegrens trädgård
- Stadspromenaden Johan Ludvig Runeberg

DIN DELTAGARAVGIFT

_____ €

DIN INKVARTERINGSAVGIFT

_____ €

DINA MATAVGIFTER

_____ €

DIN TOTALSUMMA

_____ €

ADDERA ihop dina avgifter och erlägg summan senast 31.7 på föreningens konto:

Finlands svenska biblioteksforening r.f.

SAMPO 800022–5436750

Referensnummer 3005002

Betalda avgifter återbetalas ej!

SKICKA

Anmälningsblanketten till:

Britt-Helen Sundqvist

Fordellsgränd 7

68600 Jakobstad

Tel. 044–283 1060

OMRÖSTNING

Vilket finländskt bibliotek har den bästa svenska hemsidan?

JAG RÖSTAR PÅ

http:// _____

ANMÄLNINGSBLANKETTEN
hittar du också på nätet:

www.biblioteken.fi

ILLUSTRATION: JAKOBSTADS STADSBIBLIOTEK

Pedersöre – en modern kommun med gamla anor

GUNHILD BERGER

Pedersöre är en mycket gammal kommun. Redan år 1348 förekom namnet i skrift då konung Magnus Eriksson utfärdade en författning angående handeln mellan socknarna Närpes, Korsholm och Pedersöre. Under denna tid var Pedersöre en storsocken som sträckte sig från Vörå i söder till Kemi i norr.

I Pedersöre grundades en av de två äldsta församlingarna i Österbotten. Hamnen fanns invid den plats där Pedersöre kyrka ligger idag. Den medeltida gråstenskyrkan uppfördes troligen i mitten av 1400-talet men ansågs på 1700-talet för trång och byggdes om till den korskyrka vi ser i dag. Ändringsarbetet gjordes av kyrkobyggaren Jacob Rijf efter ritningar av konung Gustav III. Kyrkfärderna var långa för församlingsmedlemmarna varför kapellförsamlingar lösgjordes från storsocknen, och år 1865 avskildes Esse och Purmo till självständiga församlingar och kommuner. Redan på 1770-talet fick Esse och Purmo egna kyrkobyggnader.

Pedersöre fick sin nuvarande utsträckning år 1977, då Esse och Purmo kommuner sammanfördes med Pedersöre och bildade den kommun som Pedersöre utgör i dag. Pedersöreborna är 10 406 till antalet. Kommunen har drygt 90 procent svenskspråkiga innevånare. Åldersstrukturen i kommunen är positiv. 1.1.2003 var 25,8 procent av befolkningen under 15 år. Andelen 65 år och äldre är dessutom relativt liten 13,5 procent.

Näringsliv

Älvarna har präglat vår historia. Längs med älvarna flottades virke och tjära från skogarna till kusten och vidare ut i världen. Timmermän från Pedersöre var berömda för sin skicklighet vid byggande av segelfartyg redan på 1500-talet. Traditionen lever vidare, men dagens »timmermän« tillverkar möbler och lyxsegelbåtar, bland annat de världsberömda Nautor Swan kappsegelingsbåtarna. Metallindustrin blomstrar i bygden, flera framgångsrika företag verkar i kommunen.

Pedersöre är av tradition en utpräglad jordbruksbygd, många är de kvarnar som under gångna tider malt säd till bröd vid åarnas brusande forsar. Jordbrukarna i dag ägnar sig främst åt mjölk- och köttproduktion. Efter EU inträdet har många av småbruken försvunnit medan stora gårdar med effektivt jordbruk bildats. Trots att antalet

sysselsatta inom jord- och skogsbruk har minskat, har jordbruket fortfarande en central roll i pedersörebarnas vardag

Utbildning

Pedersöre har 15 lågstadieskolor varav 14 är svenskspråkiga. Kommunens högstadium ligger i Bennäs, där även gymnasiet finns. Sedan något år tillbaka utbildas även närvårdare av Svenska Yrkesintitutet i kommunen. Medborgarinstitutet, populärt kallat MI inrättades 1981. Elevantalet är drygt 3 000 och kursutbudet är över 400 med kurser också på universitetsnivå. MI ordnar förutom olika evenemang och projekt även personalutbildning för Pedersöreborna.

Kulturlivet

De första biblioteken i Pedersöre inrättades i anslutning till skolorna ofta med lärarna som initiativtagare. Det första kommunbiblioteket i Pedersöre kom till först år 1923 och var inrymt i en vindskammare på Kyrkostrand, nära Jakobstad.

Pedersöre kommunbibliotek består i dag av 6 bibliotek och 3 utlåningsstationer. Biblioteksväsendet har strävat efter att upprätthålla bibliotek i de flesta större byar och erbjuda nära service till kommunens alla biblioteksanvändare. De personer som själva inte har möjlighet att besöka något av biblioteken erhåller Boken kommer service. Mediebeståndet för år 2003 var 101 651 och lånen uppgick till 160 877. Utöver det vanliga biblioteksarbetet ordnas konst- och hobbyutställningar samt författarbesök.

Bland de böcker som finns på bibliotekshyllorna finns även böcker skrivna av pedersörebor. Behovet att skriva både dikt och prosa har alltid varit starkt i våra nejder. »Jag har skrivit mest för att jag inte kunnat låta bli, och för att komma underfund med vem jag är, varför jag finns till, vad det är för en underlig värld vi lever i«, skriver författaren och litteraturkritikern Sven Willner född 1918 i Purmo. Andra kända pedersöreförfattare är bl.a. Kurt West, Ingmar Nykvist, Levi Sjöstrand, Gunnel Högholm och Helge Englund.

Folkmusiken har av tradition starka fästen i bygden likaså körverksamhet och amatörteater och bildkonst.

Natur och sevärheter.

Naturen i Pedersöre uppvisar en storslagen mångfald från Lostenslandets stenbundna

bergsterräng och inlandsnaturen i Lappfors via jordbrukslandskapet i Esse och Purmo till Sandsundfjärden och Larsmosjöns stränder. En fin dagsutflykt är Lostenen, Finlands största flyttblock 16 m högt och intilliggande Hundbacka, stenåldersboplats som beboddes under kamkeramiken för 4 500 år sedan. Varför inte vandra längs någon av kommunens vandringsleder eller koppla av vid någon av de talrika sjöarna som inbjuder både till fiske och bad.

Pedersöre har flera erkänt bra bygdemuseer som visar boende, arbetsredskap och gårdsgrupper från de senaste seklerna. Bland dessa finns Pedersöre hembygdsmuseum med Aspegrenska stenladugården vid Rosenlunds prästgård i Jakobstad, Fornstugan i Esse och Kulturgården vid Lassfolk. En annan attraktion är Fagerbacka fåbodställe.

Bibliotekspersonalen i Pedersöre önskar konferensdeltagarna välkomna till Jakobstad!

Nästa nummer av Bibban utkommer i oktober

Redaktörerna önskar tips och idéer av er läsare – berätta vad ni har på gång i era bibliotek, meddela om ny personal, berätta trevliga historier ur biblioteksvardagen.

Hjälp oss kort och gott att göra en intressant tidning!

— Redaktionen

Det idylliska gamla Raumo
Foto: Solveig Hortans

MOTTAGARENS KONTONUMMER SAAJAN TILINUMERO	800022-5436750	GIRERING TILISIIRTO	
MOTTAGARE SAAJA	FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING RF	MEDDELANDE VIESTI	
BETALARE MAKSAJA		BETALAREN MÅSTE VARA SAMMA SOM MEDLEMMEN	
UNDERSKRIFT ALLEKIRJOITUS		ORDINARIE 20€	
FRÅN KONTO NR TILILTÄ N:0		STUDERANDE ARBETSLÖSA PENSIONÄRER 10€	
		REFERENSNUMMER VIITENUMERO	
		30 05002	
		FÖRFALLODAG ERÄPÄIVÄ	€

2

PORT PAYÉ
FINLANDE
PMM
119784

AVSÄNDARE

Finlands svenska biblioteksförening r.f.
c/o Ulrika Wikström
Stenåkersvägen 10 B21
10300 Karis

När som vindarna viner på Röst,
får en halvbroder ljuvare tröst:
En förlikning till livs,
när det honom sen givs,
att få halsa sin halva mot höst.

RoFort 27.12.2002

Du frågar om vägen till Siklax,
och boken berättar dig: vik strax,
på bladet emellan
fiktionen och källan,
så hittar du fram vid epikdags.

RoFort 15.11.2003

På bibban i lilla Lovisa
har gräddan i tiden fått visa
hur stort den kan leva.
I dag ses där sväva
en bokmal som stoffet vill prisa.

RoFort maj 2004